

Korset

– om kyrkans liv och uppdrag i världen

Magnus Persson, tidigare pastor i församlingen United i Malmö, har omvärderat inriktningen i sin förkunnelse och tagit starka intryck av Luther och Rosenius, vilket väckt visst uppseende. Som ett led i omorienteringen har han skrivit en bok om kyrkans, dvs de kristnas, utmärkande drag. I boken går han igenom Luthers sju kännetecken på kyrkan. Det sista kännetecknet är korset, vilket får ett eget kapitel i boken, *Kristi kyrka – om kyrkans kännetecken* (2017). Korsets skandal är för de heliga kärnan i deras styrka. Texten publiceras med vederbörligt tillstånd.

”För det sjunde känner man igen det heliga, kristna folket till det yttre av det heliga korsets klenod. Det måste tåla varje olycka och förföljelse, alla slags prövningar och allt ont av djävulen, världen och köttet (som Herrens bön visar) genom inre sorgsenhet, försagdhet, rädsla, yttre fattigdom, misströstan, sjukdom och svaghet, för att det skall bli lika sitt huvud, Kristus. Och det enda skälet till att det måste lida är att det fast håller sig till Kristus och Guds Ord, och står ut med detta för Kristi skull (Matt. 5:11): ”Saliga är ni då man förföljer er för min skull.” [...] Och allt detta sker inte för att de är äktenskapsbrytare, mördare, tjuvar eller skurkar, utan för att de inte vill ha någon annan än Kristus, och ingen annan Gud. Varhelst du ser eller hör detta, må du veta att den heliga kristna kyrkan finns där, som Kristus säger i Mat-

teus 5:11–12: ”Saliga är ni då människor talar allt ont om er för min skull. Fröjda er och var glada, ty er lön är stor i himmelen.” Detta är också en helig klenod genom vilken den helige Ande inte bara helgar sitt folk utan också välsignar det.” (Martin Luther 1539, *Om koncilierna och kyrkan* s. 182, svensk övers: Johan Lumme 1994, Vasa: Evangeliföreningen.)

SÄNDNINGEN FRÅN GUDSTJÄNSTEN TILL GATAN, FRÅN SÖNDAGEN TILL VARDAGEN, FRÅN VALVEN TILL VÄRLDEN

Vi har nu kommit till sista kapitlet i denna bok och vad passar därför bättre än ett sändningsord. I de föregående kapitlen har jag fokuserat på vad Kristi kyrka är och genom vilka medel Gud utför sitt verk i oss. I detta avslutande kapitel ska vi fokusera på vad Gud gör i världen genom kyrkan, alltså vårt uppdrag. Den kristna kyrkans och den kristna människans plats är nämligen mitt i världen. Kallelsen, eller sändningen, är inte att fly undan världen utan att finnas mitt i samhället, i familjen, i grannskapet, på skolor och på arbetsplatser, och där vittna om Kristus. Kyrkan kan därför inte ta avstånd från världen, men hon kan inte heller låta sig anpassas efter tidsandan, vi ska i stället

låta oss förvandlas genom sinnets förnyelse (Rom. 12:2) så att vi blir till nytta i världen. Kyrkans kallelse kan i korthet beskrivas med Jesu ord om att vara världens ljus och jordens salt (Matt. 5:13–14). På väg mot korset ber Jesus för sina lärjungar: ”Jag har gett dem ditt ord, och världen har hatat dem, eftersom de inte är av världen ... Jag ber inte att du skall ta dem ut ur världen utan att du skall bevara dem för det onda. ... Liksom du har sänt mig till världen, så har jag sänt dem till världen.” (Joh. 17:14–18). Detta dubbla förhållande till världen, i den men inte av den, skapar oundvikligen spänningar och ibland också konfliktsituationer och förföljelse. Alla människor möter förstås problem och motstånd av olika slag, men kyrkan möter en alldeles särskild typ av lidande som följer på hennes bekännelse av Jesus Kristus som Herre (Matt. 10:38).

Förföljelsen kan ta olika former, från misstänkliggörande och marginalisering till våld och martyrskap. Frestelsen att kompromissa med världen för att undgå lidande är därför ständigt närvarande. Längtan efter acceptans och bekräftelse av världen kan göra kyrkan lik den osäkra tonåringen på skolgården, vars högsta önskan är att vara en del av innegänget och därför är villig att förstå sig bara hon får vara med. Men, som Jesus påpekar, om saltet förlorar sin sälta, vad ska man då med saltet till? Lidande och förföljelse har varit en del av kyrkans erfarenhet genom hela historien. Men detta har inte enbart varit negativt. Faktum är att kyrkan ofta har varit som bäst när den har varit som mest ifrågasatt och ansatt. När kyrkan har börjat mingla i maktens korridorer, har den däremot ofta blivit ett lätt byte för olika frestelser. Be-

rusad av världens uppmärksamhet har dess identitet försvagats och dess gudagivna uppdrag glömts bort. När kyrkan börjar leva för världens bekräftelse är alltid korset det första som omförhandlas. Korset är och förblir en skammens symbol i denna värld, men en kristendom utan korset är en kristendom utan kraft och utan Kristus. Den korslösa kristendomen ser Jesus som ett föredöme att efterlikna snarare än en frälsare. Men när vi gör oss av med korsets lidande och död till förmån för allmän humanism och rättvisekamp, vänder vi oss samtidigt bort från Guds frälsande handlande och går även miste om uppståndelsens kraft och liv.

Crux sola est nostra theologia. De berömda latinska orden formulerades av Luther och översätts på svenska till korset allena är vår teologi. En djärv proklamation som genom alla tider provocerat, särskilt dem som velat göra kristendomen till en morallära. Centralt för Luthers tänkande är korsteologin, *theologia crucis*. Man får dock inte begränsa den till enbart en lära om försoningen; för Luther är korset den lins genom vilket allt betraktas. Likt en ikon är korset inte främst ett objekt vi ska titta på utan ett tolkningsraster genom vilket hela vår tillvaro kan förstås. Korset och lidandet är platsen där Gud uppenbarar sig som starkast och ett mönster för hur Gud verkar i historien och världen, ofta i svaghet. Det förblir fördolt för dem som söker Gud i det spektakulära. Hur gestaltas då kristenlivet och kyrkan när det kännetecknas av korset? Hur ser vi på vårt uppdrag och vår efterföljelse i ljuset av korset? Hur bedömer vi framgång och motgång, styrka och svaghet om det betraktas genom korset? Dessa frågor vill jag diskutera i resten av detta kapitel.

En kristendom utan korset är en kristendom utan kraft och utan Kristus.

ATT TA UPP SITT KORS ÄR ATT VARJE DAG LEVA I SITT DOP

”Och han kallade till sig folket och sina lärjungar och sade till dem: ”Om någon vill följa mig, skall han förneka sig själv och ta sitt kors på sig och följa mig. Ty den som vill rädda sitt liv skall mista det, men den som mister sitt liv för min och för evangeliets skull, han skall rädda det. Vad hjälper det en människa att hon vinner hela världen men förlorar sin själ? Och vad kan en människa ge i utbyte mot sin själ? Den som skäms för mig och mina ord i detta trolösa och syndiga släkte, för honom skall också Människosonen skämmas, när han kommer i sin Faders härlighet med de heliga änglarna” (Mark. 8:34–38).

De kristna i Rom, som evangelisten Markus ursprungligen skrev till, visste alltför väl vad det innebar att ta sitt kors på sig. Korsdöden var en brutal och relativt vanlig avrättningsform som de romerska myndigheterna använde sig av. Den var avsedd för grova brottslingar och sådana som satte sig upp mot kejsaren, men de kristna blev efter en tid räknade till denna kategori. Den dödsdömde fick själv bära sitt kors till avrättningsplatsen som ett offentligt erkännande av sitt brott och underkastelse under domen. Men Gud förvandlade korsets symbol och gav det ett nytt innehåll genom Kristi verk. Korset står för både död och uppståndelse, slutet på den gamla skapelsen och början på den nya. Den kristne möter döden och uppståndelsen i sitt dop. Dopot är i den meningen vårt kors. Att ”ta på sig sitt kors” handlar därför djupast sett om att varje dag leva i vårt dop, döda från det gamla livet och levande genom Kristus. Genom dopet innesluts vi i Kristus, vi förenas med

honom i hans död och uppståndelse (Rom. 6). Helgelse och efterföljelse handlar därför inte om något annat än att bli den vi redan är genom dopet – döda för synden och levande för Kristus.

Jag har i kapitlet om dopet kortfattat diskuterat innebörden i dopet, men dopets grundmotiv tål att upprepas. Dopot sker endast en gång men dess verklighet behöver gripas och tillämpas dagligen. Den frälsning som Gud skänker i dopet fullbordas inte förrän Kristus på den yttersta dagen uppväcker oss för att leva med honom i den nya skapelsen. Men denna frälsningens fullbordan föregrips i dopet i form av ett löfte, vår kropp sänks ner under vattnet till döden för att sedan resas upp med Kristus på uppståndelsens morgon. Den döpte har därför i en bemärkelse inte döden framför sig utan bakom sig. Eftersom vi i dopet redan har dött med Kristus behöver vi inte längre frukta döden. ”Jag är korsfäst med Kristus, och nu lever inte längre jag utan Kristus lever i mig. Och det liv jag nu lever i min kropp, det lever jag i tron på Guds Son, som har älskat mig och utgivit sig för mig”, som Paulus säger i Gal. 2:19–20.

Kristi kärlek som driver den kristne är en utgivande kärlek och söker hela tiden det bästa för sin nästa. Det är korsets väg. Nu lever jag inte längre för mig själv, Kristus tar gestalt i mig för min nästas skull. Paulus formulerade denna sanning på ett utmanande sätt: ”Ty Kristi kärlek driver oss, eftersom vi är övertygade om att en har dött i allas ställe, och därför har alla dött. Och han dog för alla, för att de som lever inte längre skall leva för sig själva, utan för honom som har dött och uppstått för dem” (2 Kor. 5:14–15). Detta är kyrkans stora ut-

maning i alla tider, att vi varje dag tar upp vårt kors, korsfäster den gamla människan med alla hennes begär och lever i dopets verklighet.

ATT TA UPP SITT KORS HANDLAR OM ATT LEVA I SIN KALLELSE

”Var och en skall bli kvar i den ställning han hade när han blev kallad. Blev du kallad som slav, så sörj inte över det. Även om du kan bli fri, så förbli hellre slav. Ty den som var slav när han blev kallad av Herren, är en Herrens frigivne, och den som var fri när han blev kallad, är en Kristi slav. Ni har blivit köpta och priset är betalt. Var inte slavar under människor. Bröder, var och en skall inför Gud förbli vad han var när han blev kallad” (1 Kor. 7:20–24).

Ett av reformationens viktigaste bidrag till kyrkan är vad som kom att benämnas kallelseläran. På medeltiden tänkte man att kallelsen med stort K var reserverad för dem som tjänade inom kyrkan eller klostret, alltså präster, munkar och nunnor. Skulle man tjäna Gud riktigt hängivet så kunde det inte ske inom ramen för det vanliga familje- eller förvärvsarbetet, man måste gå i kloster. Luther avslöjade de brister och begränsningar som dolde sig bakom denna fromma tanke och lyfte upp moderns omsorg om barnen, bondens arbete med sin jord och liknande mänskliga sysslor över munkens självpåtagna askes. Att tjäna Gud och ge honom ära handlar alltså inte bara om gudstjänst och bön utan inbegriper även arbetsliv, familj och vardagssysslor som på olika sätt är en tjänst för nästan.

Det kors vi har att bära som kristna är därför inte något vi själva har sökt och lagt

på oss, det finns i vardagslivets uppgifter och ansvar, och kallas kors just för att det inte är självvalt. Livet bjuder oss många tillfällen till tjänst där tålmodet och kärleken till nästan provas. Där ges många möjligheter till utgivande kärlek men också tillfällen att tukta och korsfästa sitt eget kött. Att leva i tjänst för sin nästa i vardagen ska alltså inte betraktas som något lågt som vi helst bör undvika till förmån för andliga övningar i avskildhet. Det är själva arenan för vår kallelse och efterföljelse och ett medel för vår helgelse. Den lutherska kallelseläran har uppvärderat de vardagliga sysslorna och gjort hela livet till en gudstjänst. Tyvärr har ofta uttrycket ”luthersk arbetsmoral” fått en felaktig innebörd och likställts med en glädjelös tillvaro där vi sliter för att visa oss värdiga Gud. Att vara en moralisk medborgare och sköta arbetslivet är dock inte en god gärning genom vilken vi blir accepterade av Gud. Gud ger oss inte syndernas förlåtelse som en belöning för något vi har gjort; han ger den som en gåva, fritt och för intet. Det är på grund av att vi har blivit accepterade, eller rättfärdiggjorda, av enbart nåd som vi har blivit fria att tjäna vår nästa. I Kristus dras alltså hela vårt vardagsliv in i Guds handlande och så kan Guds rike gestaltas i världen. Därför är arbets- och familjeliv lika viktiga i Guds ögon som böneliv och gudstjänstliv. Att sedan Gud kallar vissa människor att tjäna i sin kyrka som exempelvis präster, pastorer eller diakoner är något stort och underbart. Men denna tjänst handlar om att ”utrusta de heliga till att utföra sin tjänst” (Ef. 4:12); dessa tjänare ska därför inte betraktas som kristna superhjältar som har en särskild relation till Gud på grund av sin tjänst.

Det kallas kors just för att det inte är självvalt.

*Gud
uppenbarar
sig
paradoxalt
nog framför
allt i det
lilla och
svaga, inte i
det stora och
starka.*

Utifrån ett missionellt perspektiv kanske vår största utmaning ligger just här, på vardagslivets plan. Kyrkan har allt för ofta köpt lögnen om att "vi når inte ut". Ofta hör man förkunnare beklaga sig över detta. Man tänker då på kyrkans uppdrag utifrån ett specifikt evangelisationsbegrepp där evangeliet når människor genom kampanjer och punktinsatser. Men sanningen är ju att kyrkan genom sina medlemmar når otaliga människor utanför kyrkan varje dag, just där den finns i vardagen, på skolor, arbetsplatser och i olika fritidsaktiviteter. Kristi kyrka känns därför inte igen som ett folk som ser ner på det "världsliga" och som strävar efter en "andligare" tillvaro. Med glädje och kallelsevisshet tar kristna sig an de minsta och vardagligaste uppgifter efter som de är givna ur Guds egen hand.

ATT TA UPP SITT KORS INNEBÅR ATT VANDRA KORSETS VÄG

Kristushymnen i Filipperbrevets andra kapitel om Kristi nedstigande och utblottelse, som ledde till att Gud upphöjde honom, står i bjärt kontrast till den förste Adams upphöjelse av sig själv som ledde till fall. Den gamle Adam, som lever kvar i oss alla sedan fallets dagar, vill ständigt uppåt, medan Kristi rörelsemönster alltid är nedåt. Kristi nedåtstigande är vägen också för hans kyrka. Korset står i denna mening alltid i motsättning till mänskliga kulturer som kännetecknas av sökandet efter styrka och härlighet. Olika former av kulturkristendom betonar hellre det politiskt korrekta och det som är gångbart för tillfället än korsets dårskap. Man sätter då styrka framför svaghet, resultat framför trofasthet och popularitet framför lojalitet till Kristus och

evangeliet. Korsets mönster bryter radikalt med alla mänskliga föreställningar om Guds handlande, där styrka och framgång alltid betraktas som det eftersträvarsvärda. Men Gud uppenbarar sig paradoxalt nog framför allt i det lilla och svaga, inte i det stora och starka. Som tydligast framträder detta mönster i Jesu födelse, liv och död. Kristus kommer till jorden som ett spädbarn, fullt mänsklig med alla behov av omsorg som ett barn har. Gud kommer inte till världen och sällar sig till stjärnorna på slottet utan föds i ett enkelt stall. Och detta mönster präglar allt i Kristi liv, från krubban till korset är Guds härlighet dold bakom kött och blod.

Så fortsätter Gud att verka också i och genom kyrkan. Genom det lilla, svaga och till synes dåraktiga. Men tidsandan väcker ständigt den gamla människans naturliga dragning till det stora, starka och spektakulära. Det finns i dag en utbredd kult inom kyrkan att sätta "sökaren" i centrum i stället för evangeliet om Kristus. Vi är mer upptagna med att budskapet ska bli relevant för samtidsmänniskan än att evangeliet om Jesus Kristus ska ljuda rent och klart. Kyrkan ska uppdateras och nutidsanpassas. TV-programmen, eventen och rockkonserterna är ofta förebilder när gudstjänsten ska omformas. Det handlar om att dra folk; storlek och antal är det som räknas. För att folk ska komma till kyrkan tänker man sig därför att vi behöver göra oss av med former och innehåll som kan upplevas ålderdomliga, annorlunda eller stötande. Detta sätt att tänka är inte ett nutida fenomen. Redan Paulus konstaterade: "Judarna begär tecken och grekerna söker vishet, men vi predikar Kristus som korsfäst, för judarna en stöttesten och för hedningarna en dårskap"

(1 Kor. 1:22–23). Kristus kommer till oss genom ord, och i vatten, bröd och vin. Dopet i vatten är inte direkt någon spektakulär rit. Nattvardens måltid består av enkelt bröd och vin. Det är så Gud har valt att förmedla sin nåd till oss, i det enkla och låga. Själva tron förmedlas till oss genom evangeliets ord i enkla meningar och satser. Men genom dessa anspråkslösa medel kommer Kristus själv till oss, det är så Gud har valt att handla. Kristi kyrka känns därför igen i en styrka som uppenbaras i svaghet, en visdom som framstår som dårskap och där det stora finns i det lilla och enkla.

ATT ÅTERUPPTÄCKA KORSETS TEOLOGI

”Vi är ständigt trängda men inte instängda, rådvilla men inte rådlösa, förföljda men inte övergivna, nerslagna men inte utslagna. Alltid bär vi Jesu död i vår kropp, för att också Jesu liv skall bli synligt i vår kropp. Vi som lever utlämnas ständigt åt döden för Jesu skull, för att också Jesu liv skall uppenbaras i vår dödliga kropp. Så verkar döden i oss, och livet i er” (2 Kor. 4:8–12).

Paulus redogör i citatet ovan för vad som kännetecknar hans apostlatjänst. Här framträder en korsteologi som är raka motsatsen till alla former av framgångsteologi. Den skulle snarast kunna liknas vid en bakgångsteologi. Den lyfter fram det ringa och svaga, lidandet och förödmjukelsen, som de vägar på vilka Gud uppenbarar sig och är verksam. Kyrkan både föddes och växte under förföljelse och martyrium. Om vi som kyrka fjärmar oss från våra förolämpade och förföljda syskon – lokalt, nationellt och globalt – har vi i samma stund tagit avstånd

från vår Herre och förnekat vår egen identitet och historia. Vi behöver fira och ständigt påminnas om kyrkans martyrer. Men låt oss samtidigt vaka över att inte pampiga högtidligheter skymmer den blodiga brutalitet det innebar att avsluta sina dagar som Kristi vittne på ett bål, på ett kors eller bland bestarna på Colosseum. Att inte kyrkan är nämnvärt förföljd i dagens västerländska samhälle bottenar kanske ytterst i att korsets udd har trubbats av i kyrkans bekännelse och förkunnelse. Kristus blev korsfäst på grund av sitt anspråk på att vara Guds son, hans skarpa ord om människans tillstånd och hans framhållande av sig själv som människans enda hopp och frälsning. Den förföljda kyrkan lider i dag på samma sätt på grund av sin kompromisslösa förkunnelse om Jesus som frälsare och som vägen, sanningen och livet. Visst kan kyrkan med rätta få kritik för saker man gjort och sagt på grund av mänskliga brister och dumhet. Men förföljelse är i regel ett kvitto på kyrkans trofasthet mot evangeliet. Kristi kyrka känns igen på att djävulen rasar mot henne, att världen förföljer henne och att köttet bjuder henne motstånd.

ATT ÅTERERÖVRA KORSETS BUDSKAP

Evangeliet är tyvärr fortfarande kyrkans bäst bevarade hemlighet. Korset bär ett budskap om både Guds dom och Guds nåd. Det verk som Anden utför vid en rätt förkunnelse av lag och evangelium kan sammanfattas i orden från Hannas lovsång: ”Herren dödar och gör levande, han för ner i dödsriket och upp därifrån. Herren gör fattig och han gör rik, han ödmjukar och han upphöjer. Han reser den ringe upp ur stoftet, ur dyn lyfter han upp den fattige ...” (1 Sam. 2:6–8).

Men förföljelse är i regel ett kvitto på kyrkans trofasthet mot evangeliet.

Lag utan evangelium lämnar oss hopplösa, den kräver det vi inte klarar av. Evangelium utan lag gör oss däremot likgiltiga, det talar om en tröst och salighet vi inte känner något behov av. En oren sammanblandning av lag och evangelium gör att både lagens krav och evangeliets löfte går förlorat.

Korsets två grova bjälkar förkunnar lag och evangelium. Korset är Guds dom över synden, det påminner oss om syndens skrämmande konsekvenser och att det var min synd som korsfäste Kristus. Korset talar därför om Guds helighet och hans vrede över synden. Vi kan inte rätt förstå vad korset innebär för oss förrän vi förstår att korset blev rest på grund av oss. Vid korsets fot står vi alla dömda, men domen drabbade en annan, Guds son tog vår plats och uppfyllde allt som behövde uppfyllas i vårt ställe. Kristus som korsfäst är helt centralt för en rätt förkunnelse av evangeliet. Guds frälsning måste ju svara mot människans djupaste problem. Vad är då detta problem och hur undanröjs det? Som syndare står vi som överträdare inför Gud, under lagens fördömelse och förbannelse, kort sagt under Guds vrede.

Somliga påstår att Kristi ställföreträdande strafflidande framställer treenigheten som någon typ av dysfunktionell familj med en våldsam fader som gör sig skyldig till kosmisk barnmisshandel. Enligt den tanken ligger Kristi ställföreträdande på korset till grund för en märklig och hemsk gudsbild som vi bör göra upp med. Men vrede är inte en egenskap hos Gud utan Guds reaktion på synden och ondskan. Jesus dör inte så att

Gud ska kunna älska oss utan för att Gud älskar oss (Rom. 5:8). Den nytestamentliga framställningen av människan som en förtappad syndare förminskar inte på något sätt vårt värde som Guds avbilder och som älskade av Gud. Att Gud så högt älskade världen att han utgav sin ende son för oss visar just på vårt enorma värde i Guds ögon. Jesus tog på sig uppgiften frivilligt för att undanröja synden, straffet och döden för Guds kärleks skull. Detta verk kan vi inte bedöma utifrån våra egna måttstockar. När vi gör det vittnar det om ett ytligt sätt att betrakta Kristi försoningsverk, något som leder till att evangeliets goda nyheter samtidigt går förlorade. Vi får helt enkelt finna oss i att Bibeln talar rikligt om offer, blod, ställföreträdande och död för människans frälsnings skull. Och inte bara finna oss i det utan fröjda oss över detta försoningens budskap. Bibeln är inte en handbok för livet med tips från coachen, det är berättelsen om Guds kärlek som genom en blodig uppgörelse med synden gör hela skillnaden mellan liv och död, ångest och frid, fördömelse och frikännande. Kristi kyrka känns igen på förkunnelsen om Kristus och honom som korsfäst. Detta står i centrum för tro, lära och liv. Kristi kyrka är därför de heligas gemenskap som samlas kring evangeliets rena förkunnelse och sakramentens rätta förvaltande.

Magnus Persson

Inspiratör och projektledare, Malmö

Ur *Kristi kyrka – om kyrkans kännetecken*, EFS Budbäraren 2017.